

RESOLUCIÓ DE LA SINDICATURA DE GREUGES

ACTUACIÓ D'OFICI RELATIVA ALS DRETS FUNERARIS (CEMENTIRIS)

ANTECEDENTS

Descripció dels fets objecte de la queixa

El dia 12 d'abril de 2023, aquesta Sindicatura va decidir iniciar una actuació d'ofici en relació amb la declaració de caducitat d'una sepultura.

- La Sindicatura de Greuges va tenir coneixement, a través dels mitjans de comunicació, del desnonament d'una sepultura que contenia les restes d'un nadó que havia traspassat el 24 de març de 2015, vint-i-dos dies després de néixer.
- La família havia tingut accés al servei funerari gratuït, d'acord amb el principi d'universalitat d'accés als serveis funeraris, i el menor es va inhumar en un nínxol, en règim de concessió breu, al Cementiri de Montjuïc.
- Després de declarar la caducitat de la sepultura, Cementiris de Barcelona, SA (CBSA) havia dipositat les restes de l'infant en una ossera general.
- El mitjans de comunicació indicaven que no s'havia informat la mare i el pare del procediment de declaració de caducitat de la sepultura per tal que poguessin optar sobre el destí final de les restes del seu fill.

Actuacions fetes

Per tal d'estudiar les circumstàncies de la tramitació del procediment de declaració de caducitat de la sepultura, el dia 12 d'abril de 2023 es va sol·licitar informació a **Cementiris de Barcelona, SA**.

Resposta dels òrgans afectats

El dia 19 de juny de 2023, aquesta Sindicatura va rebre la informació sol·licitada. L'escrit exposa les actuacions dutes a terme per Cementiris de Barcelona amb relació al trasllat d'ofici d'unes restes des d'una sepultura de titularitat municipal a l'ossera general.

CONSIDERACIONS

1. Principi d'universalitat dels serveis funeraris

La Llei del Parlament de Catalunya 2/1997, de 3 d'abril, de serveis funeraris, defineix els serveis funeraris com a serveis essencials d'interès general. Aquesta llei disposa que els municipis són l'administració competent en matèria de serveis funeraris, i són els responsables de garantir-ne l'existència i la prestació a tota la col·lectivitat local.

La llei atribueix expressament als municipis la potestat per regular els serveis funeraris, amb la finalitat **d'assegurar l'efectivitat dels principis d'universalitat, d'accessibilitat, de continuïtat i de respecte als drets de les persones usuàries.**

Per tant, els serveis funeraris són accessibles a tota la població, amb igualtat de drets, amb independència de la seva capacitat econòmica per assumir el cost del servei.

En aquest sentit, l'Ordenança de Cementiris recull que els principis en què s'ha de basar la gestió dels cementiris i crematoris municipals són, entre d'altres, el principi d'universalitat i el respecte dels drets de les persones usuàries (article 4).

Per desenvolupar el principi d'universalitat en la prestació dels serveis funeraris, l'any 2018 l'Ajuntament de Barcelona va aprovar el Decret pel qual es regulen les obligacions derivades del principi d'universalitat en l'accés als serveis funeraris (*Butlletí Oficial de la Província de Barcelona* de 3 de desembre de 2018). Aquest decret regula la prestació dels serveis funeraris gratuïts i bonificats.

2. Els drets de totes les persones usuàries del serveis de cementiris

Convé assenyalar que el Decret pel qual es regulen les obligacions derivades del principi d'universalitat en l'accés als serveis funeraris defineix les persones usuàries com aquelles que, per raó de vincle de parentiu o afectivitat o per raó de les seves funcions professionals, s'hagin de fer càrrec de tramitar els serveis funeraris a persones difuntes les circumstàncies econòmiques de les quals obliguin a la prestació de serveis gratuïts o bonificats.

El decret incideix que **les persones usuàries són titulars de tots els drets establerts per la normativa de serveis funeraris i qualsevol altra normativa que els sigui aplicable**, sense perjudici del compliment dels requisits necessaris per gaudir del dret al servei gratuït (article 5).

Així mateix, com hem citat en l'apartat anterior, un dels principis en els quals es basa la gestió de CBSA és **el respecte als drets de les persones usuàries.**

Per tant, cal entendre que **la manca de recursos econòmics no constitueix un impediment per gaudir dels drets reconeguts**. D'altra manera, suposaria donar un tracte discriminatori per raó de la seva capacitat econòmica.

3. El règim jurídic de les sepultures destinades a inhumacions de caràcter gratuït

A l'hora de prestar serveis funeraris gratuïts o bonificats, es diferencia entre si la inhumació es fa en una sepultura particular amb una concessió temporal a favor d'una persona titular del dret funerari, o bé en una sepultura de prestació universal, de titularitat de CBSA.

En el cas objecte de la queixa, es va fer ús d'una sepultura de prestació universal. Atès que aquestes sepultures són de titularitat de CBSA, no s'aplica el procediment de caducitat previst a l'Ordenança de cementiris per a les sepultures particulars. Convé assenyalar que el procediment de caducitat està dotat de certs drets i garanties per a les persones titulars del dret funerari, entre les quals destaca **el dret a rebre notificació del procediment de caducitat** per tal que s'hi puguin oposar o puguin reaccionar davant el resultat del procediment. Cal tenir present que aquest s'acaba amb el trasllat de les restes a una ossera general, des d'on esdevé impossible recuperar-les.

En canvi, en el cas de les sepultures de titularitat pública, tot i que el resultat és el mateix (el trasllat de les restes a una ossera general), no està reconegut aquest dret de notificació i informació a les persones usuàries. Així, una vegada transcorreguts cinc anys, CBSA procedeix a buidar la sepultura i dipositar les restes a l'ossera general, sense més.

Això, òbviament, suposa un incompliment del decret del 2018, ja que **el fet que la titularitat del dret funerari sigui municipal, per raons òbvies, no obsta que les persones usuàries acollides a un servei gratuït gaudeixin de drets per decidir el destí final dels seus éssers estimats, amb igualtat de condicions que altres persones usuàries i sense cap tipus de discriminació**. Aquestes persones, tot i no ser titulars del dret funerari, sí que tenen interessos legítims sobre els procediments que es practiquin sobre les sepultures.

En altres ocasions ja ens hem referit a la necessitat de superar els estereotips que presumeixen que les persones vulnerables que acostumen a fer ús d'aquest servei públic no tenen família o vincles emocionals afectius.

La Sindicatura és del parer que la dignitat d'un servei funerari no passa només per garantir els elements essencials per a la seva prestació. Cal que l'Ajuntament garanteixi que el servei es presta de manera adequada, digna, amb respecte als drets de les persones i sense que es produeixi cap tipus de discriminació.

En aquest cas, les restes del nadó van romandre durant set anys i deu mesos fins que, durant la gestió diària del cementiri, i a requeriment dels serveis tècnics de CBSA, es va fer necessari disposar de la sepultura i es van traslladar les restes a l'ossera situada a prop del Jardí del Repòs.

4. Rectificació del procediment per buidar sepultures de prestació universal

Arran d'aquest cas, que ha tingut repercussió mediàtica, CBSA ha rectificat el procediment per buidar les sepultures de la seva titularitat.

CBSA ha reconegut la manca de garanties de les persones interessades en l'ús d'aquest tipus de sepultures. Per aquest motiu, el mateix dia 12 d'abril de 2023 va aprovar una instrucció interna de compliment obligatori, alhora que anunciava la seva publicació al Portal de transparència de CBSA. Ara bé, **en el moment d'elaborar aquesta resolució el document no apareixia publicat en el portal esmentat.**

Segons disposa la instrucció:

- Les sepultures destinades a inhumacions vinculades al decret d'accés universal al servei funerari i de cementiris tindran un procediment específic i garantista abans que calgui traslladar-ne les restes a l'ossera general.
- Tot i no gaudir dels mateixos drets que les persones titulars de drets funeraris, darrere de cada inhumació o incineració d'aquest tipus hi ha, almenys, una persona interessada que és la que declara el servei, i a qui s'haurà de notificar.
- Es mantindran les mateixes garanties que en els procediments de caducitat de concessions: notificacions i publicacions edictals i un termini de gràcia mínim d'un mes i la col·locació d'avisos, si hi ha indicis de ser una sepultura freqüentada.
- Es reforçarà la tasca informativa a l'inici, quan el declarant sol·licita la inhumació o incineració gratuïta, reforçant el funcionament i el procediment immediat i durant el temps futur, inclosa la possibilitat de fer-se càrrec de la sepultura en qualsevol moment.

Per atendre el cas concret, CBSA va mantenir una reunió presencial amb la família del nadó, els va expressar les seves disculpes pel moment emocional pel qual estaven passant i els va traslladar la voluntat de fer el possible per pal·liar el seu dolor.

Atès que les restes, un cop dipositades a l'ossera, són irrecuperables, CBSA els va oferir la possibilitat de col·locar una làpida de recordatori, incloent-hi el disseny triat per

la mateixa família, i una testera per a flors, a càrrec de CBSA, ubicada en un espai adjacent a l'espai on reposen les restes del nadó.

DECISIÓ

D'acord amb el que disposen l'article 143 de la Carta municipal de Barcelona i el reglament que regula la Sindicatura de Greuges de Barcelona, aquesta institució té com a missió valorar si s'ha produït un greuge. Considerats els fets i les normes aplicables, conclou que, en aquest cas, **l'actuació de Cementiris de Barcelona, SA no ha estat ajustada a dret pel que fa a la garantia dels drets de la família usuària d'una sepultura de prestació universal de titularitat pública, tot i que ha rectificat els protocols interns per evitar que es tornin a reproduir situacions similars.**

Per tot el que s'ha exposat, aquesta Sindicatura emet la decisió següent:

- **Recomanar a Cementiris de Barcelona, SA** que ordeni la publicació en el Portal de transparència de la instrucció per la qual es fixen els criteris i el procediment per a l'exhumació i trasllat a l'ossera general de persones difuntes enterrades gratuïtament.
- **Recomanar a Cementiris de Barcelona, SA** que en futures actuacions es tinguin en compte els drets de les persones usuàries de sepultures de titularitat pública, a fi d'evitar que es produeixin situacions de discriminació per raó de la seva capacitat econòmica.

Aquesta resolució es comunicarà a l'òrgan municipal competent, se'n donarà compte al Plenari del Consell Municipal en l'informe anual reglamentari i s'informarà la persona interessada del seu contingut.